

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozhodl samosoudkyní JUDr. Martinou Radkovou v právní věci žalobce **M. R.**, bytem B. 34, P., přechodně Ubytovna G., D. 2942/102, P., zast. JUDr. Tomášem Čejnou, advokátem se sídlem Dr. Skaláka 10, Přerov, proti žalovanému **Ministerstvu práce a sociálních věcí**, se sídlem v Praze, Na Poříčním právu 1/376, o přezkoumání rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 30. 11. 2011, č. j. KUOK 132561/2011, **ve věci dávky mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje,**

t a k t o :

I. Rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 30. 11. 2011, č. j. KUOK 132561/2011, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

II. Žádný z účastníků **nemá právo** na náhradu nákladů řízení.

III. Ustanovenému zástupci JUDr. Tomáši Čejnovi **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 3.596 Kč, která mu bude vyplacena k jeho rukám do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Krajského soudu v Ostravě.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Podanou žalobou se žalobce domáhal přezkoumání rozhodnutí žalovaného, označeného v záhlaví. Tímto rozhodnutím bylo žalobci zamítnuto odvolání a potvrzeno rozhodnutí Magistrátu města Přerova (dále i „správní orgán I. stupně“) ze dne 10. 10. 2011, čj. 82127/2011/PRR, kterým nebyla žalobci přiznána dávka mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje – ubytování za měsíc září 2011 na dobu neurčitou za 3.000 Kč měsíčně.

[2] V žalobě namítal žalobce nezákonnost napadeného rozhodnutí, ke které došlo zneužitím a překročením správního uvážení a porušením § 2 až § 8, § 10 až § 16, § 19 až § 26, § 29 až § 31, § 33 až § 37, § 40, § 62, § 63, § 134, § 137, § 142 odst. 1 a 2 správního řádu, § 7 až § 24 občanského zákoníku, § 41 až § 53 občanského zákoníku, § 488 až § 534 občanského zákoníku, § 167 až § 180 občanského zákoníku. Žalobce namítl nedodržení správních postupů a lhůt, rozpor s o. s. ř., Listinou základních práv a svobod a evropskou Úmluvou.

[3] Žalobce v doplnění namítal, že napadené rozhodnutí je nezákonné mj. v důsledku zneužití a nesprávného užití správního uvážení v důsledku jednání správního orgánu, který svévolně a bez řádné opory v právních předpisech vyhodnotil, že mu má být odebrán příspěvek na živobytí, ačkoliv byl osobou v hmotné nouzi. Pravomoc správního orgánu nebyla použita přiměřeně, správní orgán měl rozhodovat podle zásad legality. Rozhodnutí správního orgánu spočívá na nesprávném právním posouzení. Podle § 2 odst. 2 písm. a) zákona číslo 111/2006 Sb. se žalobce považuje za osobu v hmotné nouzi, správní orgán nesprávně posoudil situaci žalobce, neboť žalobce fakticky nedisponoval žádnou finanční hotovostí, kterou měl nabýt v důsledku prodeje rodinného domku své matky, který dědictví nabyt. Žalobce popsal skutkově situace týkající se nabytí dědictví a prodeje rodinného domu v dědickém řízení v souvislosti s dluhem matky z roku 2005, který žalobce 12. 1. 2009 převzal formou uznání dluhu. Po prodeji zděděného domu žalobce dluh splatil a v případě, že by ho neprodal, ten by se stal předmětem exekuce a vysoce pravděpodobně i dražby, což by snížilo jeho kupní cenu a zároveň poškodilo věřitele. Veškerý výtěžek žalobce ihned odevzdal věřitelům a neměl žádný majetkový prospěch. Nemůže mu být dáváno k tíži, že splnil svou zákonnou povinnost – tedy splatit dluh, který převzal po své matce, aby jí dopřál klidné stáří. Kdyby dluh následně nesplatil a výtěžek si ponechal, mohl by v tom být spatřován trestný čin podvodu či poškozování věřitele. To by bylo v zásadním rozporu s občanským zákoníkem. Jednání žalobce bylo vedeno čestným úmyslem splnit svou povinnost dlužníka a také syna, který se ve stáří postaral o svou matku, jeho jednání bylo v souladu s dobrými mravy. Žalobce namítl nesprávnou aplikaci § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi a odkázal na shora citovaný zrušující rozsudek Nejvyššího správního soudu. Dále byl porušen princip legality podle § 2 odst. 1, princip přiměřenosti podle § 2 odst. 4 s. ř. čl. 30 odst. 1, čl. 6 a čl. 1 LZSP.

[4] Žalovaný ve svém vyjádření předeslal, že žalobce byl dlouhodobě zabezpečován dávkou pomoci v hmotné nouzi - příspěvek na živobytí. Usnesením Okresního soudu v Přerově nabyt žalobce po úmrtí své matky do výlučného

vlastnictví (zejména): finanční hotovost (vkladní knížka se zůstatkem 16.125 Kč), nemovitost dle znaleckého posudku v hodnotě 485.120 Kč a dále dluhy v celkové výši 9.535 Kč. Dle uvedeného usnesení byl žalobce povinen uhradit odměnu notáře ve výši 8.684 Kč. Svědeckou výpovědí prvoinstanční správní orgán zjistil, že uvedenou nemovitost žalobce prodal, kupující uhradil částku ve výši 1.000.000 Kč. Z této částky obdržel zprostředkovatel prodeje částku ve výši 80.000 Kč. Zbývajících 920.000 Kč bylo uschováno na depozitním účtu právnické kanceláře po dobu převodu vlastnických práv k domu. Na základě takto zjištěných skutečností prvoinstanční správní orgán oznámil žalobci zahájení správního řízení ve věci odejmutí příspěvku na živobytí, protože došlo ke změně celkových sociálních a majetkových poměrů. Po provedeném řízení byla dávka příspěvek na živobytí rozhodnutím odejmuta ode dne 1. 7. 2011. Žalobce namítal, že veškeré prostředky z dědictví využil výhradně k úhradě dluhu po své matce. Dle prvoinstančního správního orgánu z dědictvého řízení vyplynulo, že matka žalobce zanechala dluhy v celkové výši 9.535 Kč. Tyto dluhy se žalobce zavázal přijetím dědictví převzít na svou osobu a uhradit. V usnesení není zanesen žádný jiný dluh, tudíž není povinností žalobce platit jiné dluhy za svou matku. Prioritou osoby v hmotné nouzi je zabezpečení výživy, ostatních základních osobních potřeb a odůvodněných nákladů na bydlení. Na základě výše uvedeného prvoinstanční správní orgán nepovažoval žalobce za osobu v hmotné nouzi, jelikož získal dostatek finančních prostředků na zabezpečení všech nezbytných potřeb. Dle kupní smlouvy a jejích dodatků měla být část finančních prostředků zaslána na účet třetích osob k úhradě pohledávek zajištěných zástavními právy. Krajský úřad Olomouckého kraje měl za prokázané, že žalobce disponoval od měsíce června 2011, resp. července 2011, finanční částkou (minimálně 737.993 Kč, z toho částku 300.000 Kč obdržel v hotovosti a částka 437.993 Kč byla na pokyn žalobce poukázána věřiteli), která byla dostatečná k zabezpečení výživy, ostatních základních osobních potřeb, toto zajištění bylo možné po žalobci spravedlivě žádat. Krajský úřad Olomouckého kraje se ztotožnil se závěrem prvoinstančního správního orgánu odejmout příspěvek na živobytí s účinností ode dne 1. 7. 2011, a to v návaznosti na § 3 odst. 4 zákona pomoci v hmotné nouzi. Pomoc v hmotné nouzi, tj. prostředky ze státního rozpočtu, je určena k zajištění odůvodněných potřeb osob v nezbytném rozsahu, a to v situaci, kdy k zabezpečení těchto výdajů nepostačují příjmy osoby a osoba nemá možnost řešit situaci vlastními silami, využitím svého majetku nebo za pomoci rodiny. Dávky pomoci v hmotné nouzi nejsou určeny na úhradu dluhů, proto se k pohledávkám nepřihlíží, současně však Krajský úřad Olomouckého kraje dospěl k závěru, že za čistou hodnotu majetku, který žalobce nabyl v souvislosti s dědictvím po své matce, zejména pak prodeje rodinného domku, lze považovat až finanční prostředky po odečtení dluhů matky, které žalobce nabyl společně s tímto dědictvím, ale i částek, které byl povinen uhradit jakožto nástupce své matky v soudním řízení, které nebylo v době vypořádání dědictví ukončeno. Žalobce jako osoba v hmotné nouzi měl získané finanční prostředky (737.993 Kč) v první řadě využít na saturaci svých potřeb – živobytí, základních osobních potřeb, potřeb spojených s bydlením. Prostředky, kterými uhradil údajný dluh, považoval Krajský úřad Olomouckého kraje za finanční prostředky, které patřily žalobci, mohl s nimi disponovat. Dluh ve výši 2.000.000 Kč, který na sebe žalobce převzal, byl tedy jeho dluhem, nikoliv již dluhem jeho matky. Krajský úřad Olomouckého kraje neuznal námitky žalobce uvedené v odvolání za

důvodné. Nezjistil, že by napadené rozhodnutí bylo vydáno věcně nepřislušným správním orgánem, neshledal pochybení uvedeného správního orgánu v aplikaci zákona o pomoci v hmotné nouzi či správního řádu. Krajský úřad Olomouckého kraje neshledal důvod pro zrušení rozhodnutí a zastavení řízení, pro zrušení rozhodnutí a vrácení věci k novému projednání ani pro změnu rozhodnutí a odvolání žalobce zamítl a odvoláním napadené rozhodnutí potvrdil. Žalobce v žalobě (s obtížně srozumitelným a uchopitelným obsahem) namítá zneužití a překročení správního uvážení. Žalovaný je toho názoru, že při rozhodování ve věci nedošlo k překročení mezí správního uvážení ve směru k posouzení nároku na dávku hmotné nouze příspěvek na živobytí ani jeho zneužití. Prvoinstanční správní orgán zjistil určité skutečnosti – žalobce získal prodejem zděděné nemovitosti finanční prostředky, které byl povinen přednostně použít na uspokojení svých potřeb tak, aby nebyl závislý na dávkách pomoci v hmotné nouzi. Tyto finanční prostředky však použil dle vlastního uvážení na úhradu údajných dluhů zemřelé matky, aniž by k tomu byl zavázán zákonem stanoveným způsobem. Správní orgán I. stupně byl povinen shromáždit podklady pro vydání rozhodnutí, mj. i skutečnosti známé správnímu orgánu z úřední činnosti, tyto podklady hodnotit a přihlídnout ke všemu, co vyšlo v řízení najevo. V rozhodnutí pak musí mj. uvést i úvahy, kterými se řídil při jejich hodnocení a při výkladu právních předpisů. Dle názoru žalovaného žalobou napadené rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje tyto zákonem stanovené atributy splňuje. Žalobce dále namítl porušení vyjmenovaných ustanovení správního řádu. K tomu žalovaný uvedl, že Krajský úřad Olomouckého kraje postupoval v odvolacím řízení v souladu se základními zásadami činnosti správních orgánů. Krajský úřad Olomouckého kraje neporušil v řízení ani ostatní uvedená ustanovení správního řádu, neboť k projednání věci byl věcně místně příslušný, nebylo tedy třeba postupovat věc pro nepřislušnost ani dožádat o provedení úkonů, nebyla podána námitka podjatosti ani podjatost nebyla zjištěna, úkony ve správním řízení prováděly oprávněné úřední osoby, jednáno bylo v českém jazyce. Dále bylo doručováno účastníku řízení na jím uvedenou adresu pro doručování do vlastních rukou, pokud tak bylo písemnost třeba doručit, nejedná se o právnickou osobu, nebylo třeba doručovat do ciziny, ani veřejnou vyhláškou či na úřední desce. Dále nebyla zjištěna procesní nezpůsobilost účastníka řízení, bylo tedy jednáno s ním, nebylo mu upřeno právo vyjádřit své stanovisko a navrhopvat důkazy, jeho podání bylo vyhodnoceno jako žádost o dávku pomoci v hmotné nouzi. V odvolacím řízení žalobce nenamítal propadnutí lhůty pro některý z jeho úkonů, aniž by současně takový úkon učinil, v řízení nebyla uložena pořádková pokuta ani nedošlo k vykázání z místa konání úkonu. Řízení neprobíhalo před kolegiálním orgánem, žalobce nebyl vyzván k podání vysvětlení a předmětem řízení nebylo řízení o určení právního vztahu. Dle názoru žalovaného tak Krajský úřad Olomouckého kraje neporušil žalobcem namítaná ustanovení správního řádu, neporušil ani ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, podrobně se splněním podmínek pro poskytování dávky pomoci v hmotné nouzi příspěvek na živobytí zabýval, a to zejména zjištěním, zda se jedná o osobu, kterou lze považovat za osobu v hmotné nouzi. Žalovaný proto považuje za nedůvodný návrh žalobce na zrušení napadeného rozhodnutí pro nezákonnost, pro hrubé právní vady, nedodržení správních postupů a lhůt či pro zmatečnost. K namítané nicotnosti napadeného rozhodnutí žalovaný uvedl, že podle § 77 s. ř. se za nicotné považuje takové rozhodnutí, k jehož vydání nebyl správní

orgán vůbec věcně příslušný. Nicotné je dále takové rozhodnutí, které trpí vadami, jež ho činí zjevně vnitřně rozporným nebo právně či fakticky neuskutečnitelným, anebo jinými vadami, pro něž jej nelze vůbec považovat za rozhodnutí správního orgánu. V tomto kontextu žalovaný k uvedeným námitkám konstatoval, že napadené rozhodnutí nemůže být pokládáno za nicotné, a to právě s ohledem na § 77 správního řádu, neboť Krajský úřad Olomouckého kraje i Magistrát města Přerova byly příslušnými k vydání tohoto rozhodnutí v rámci správního řízení ve věci dávky pomoci v hmotné nouzi a učinily všechny zákonem stanovené úkony v souladu se správním řádem a se zákonem o pomoci v hmotné nouzi. U námitek týkajících se porušení jednotlivých ustanovení občanského zákoníku ministerstvo neshledalo přímý vztah k projednávané věci ani logiku, dle které by mělo dojít k porušení v žalobě uvedených ustanovení občanského zákoníku. Částka uhrazená za účelem úhrady pohledávek zajištěných zástavními právy byla žalobci z celkové obdržené částky odečtena, stejně jako rozsudkem soudu určená částka po prohraném sporu matkou žalobce. Smlouva o dalších závazcích zůstavitelky nebyla předložena, a to ani v rámci projednávání dědictví, dluh vůči V. P. uznal žalobce, nikoliv zemřelá, resp. tato skutečnost nebyla žalobcem prokázána.

[5] Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě ze dne 21. 1. 2015 uvedl, že dle jeho názoru správní orgán II. stupně neporušil žalobcem namítaná ustanovení správního řádu ani ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi, podrobně se splněním podmínek pro poskytnutí dávky pomoci v hmotné nouzi mimořádná okamžitá pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje zabýval, a to zejména zjištěním, zda se jedná o osobu, kterou lze považovat za osobu v hmotné nouzi. Při správním uvážení nevybočil z rámce daného zákonem o pomoci v hmotné nouzi. Žalovaný se neztotožnil s názorem žalobce, že bylo rozhodnuto s libovůlí. Toto nemůže být považováno za relevantní námitku, jelikož mimořádná okamžitá pomoc je dávkou fakultativní, tedy nenárokovou, její přiznání a výši je věcí uvážení správního orgánu, a to na základě komplexního zhodnocení individuální celkové situace žadatele a odůvodněností konkrétního výdaje. V rámci správního uvážení a hodnocení konkrétní situace vyžadující dávku správní orgán sám vyhodnotí, zda se jedná o situaci důvodnou či nedůvodnou pro přiznání dávky. Mimořádná okamžitá pomoc se neposkytuje paušálně všem, kteří o ni požádají, a paušálně pro podobné výdaje. Důležité je zhodnocení individuální situace žadatele ze strany správního orgánu. U námitek týkajících se nesprávného právního posouzení věci a porušení občanského zákoníku žalovaný neshledal přímý vztah k projednávané věci ani logiku, dle které by mělo dojít k porušení správního posouzení. Žalobce namítal, že bylo třeba plnit zákonnou povinnost vůči věřitelům. Tento postulát žalovaný nerozporuje, samozřejmě souhlasí s názorem, že povinnosti a závazky je třeba plnit. Žalovaný je však současně názoru, že stejně tak bylo třeba plnit povinnosti dané zákonem o pomoci v hmotné nouzi. Nelze přistoupit na tezi, že jedna povinnost je nadřazena povinnosti jiné, byť by šlo o nejlepší a čestné úmysly. K námitkám týkajícím se aplikace nesprávného zákonného ustanovení žalovaný sdělil, že je přesvědčen o přílehavém použití právních předpisů, podle nichž správní orgán II. stupně postupoval při svém rozhodování, a to s ohledem na individuální vyhodnocení celkové situace konkrétního žadatele o dávku pomoci v hmotné nouzi v návaznosti na poznatky z úřední činnosti a z hodnocení zvláštních okolností jeho případu

(v květnu 2010 zemřela matka žalobce, s níž užíval rodinný dům; v červnu 2010 byl žalobci přiznán příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení ze systému pomoci v hmotné nouzi a současně příspěvek na bydlení ze systému sociální podpory; v srpnu 2010 se žalobce dobrovolně odstěhoval na ubytovnu, změnil trvalý pobyt na ohlašovnu; září 2010 odpojil energie, byl odejmut doplatek na bydlení – neměl náklady na bydlení, byl mu odejmut příspěvek na bydlení ze stejných důvodů + nebyl hlášen k trvalému pobytu v bytě, na který byl příspěvek poskytován; v prosinci 2010 bylo projednáno dědictví, v květnu 2011 nabídl dům k prodeji a prodává jej). K žádosti o mimořádnou okamžitou pomoc žalobce nedokládá podstatné důkazy prokazující skutečnosti jím uváděné, neboli neprokazuje, že obdržené finanční prostředky byl povinen přednostně použít na jiné závazky než závazky vůči své osobě. Neprokázal, že by mu hrozila eventuálně sankce za plátce za splácení půjčky, neprojevil snahu o sjednání, například splátkového kalendáře, o dohodu s věřitelem či případně o oddlužení, zda byl povinen nějakou půjčku hradit, je rovněž otázkou, zda byl nucen opustit bydlení trvalého charakteru a následně se nastěhoval na ubytovnu. Neprojevil snahu řešit svou situaci žádným jiným způsobem než žádostí o dávky pomoci v hmotné nouzi. Žalobce nebyl osobou v hmotné nouzi, tak jak předpokládá zákon o pomoci v hmotné nouzi pro přiznání mimořádné okamžité pomoci. Námitka porušení zákonnosti ve směru k odejmutí příspěvku na živobytí není v tomto v případě relevantní, protože jde o nepřiznání mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje. Listina základních práv a svobod odkazuje na konkrétní hmotně-právní předpis, čímž je zákon o pomoci v hmotné nouzi. Žalovaný nároky zaručené listinou nezpochybnil, byl však názoru, že jednotlivé podmínky nároku dané speciálním zákonem je správní orgán povinen respektovat a přiměřeně aplikovat.

[6] Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci přezkoumal napadené rozhodnutí podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále „s. ř. s.“) v mezích žalobních bodů a při přezkoumání rozhodnutí vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 a 2 s. ř. s.), tedy ke dni 30. 11. 2011.

[7] Žalobce byl zastoupen v kasačním řízení, toto zastoupení pak platí i pro řízení u krajského soudu.

[8] Ze správního spisu krajský soud zjistil, že žalobce byl ode dne 23. 5. 2011 příjemcem příspěvku na živobytí. Podle kupní smlouvy ze dne 25. 5. 2011 žalobce prodal nemovitosti zděděné po své matce za kupní cenu 1.000.000 Kč, ze které měl obdržet v hotovosti od sepisujícího advokáta částky 300.000 Kč, 230.553 Kč a 300.000 Kč.

[9] Podle uznání dluhu ze dne 12. 1. 2009 uznal žalobce, co do důvodu a výše svoji dluh vůči V. P. ve výši 2.000.000 Kč z titulu nevrácení půjčky poskytnuté 9. 5. 2005. Podpisy věřitele dlužníka a uznání dluhu byly ověřeny notářem dne 13. 1. 2009. Uznání je ve správním spise založeno v kopii.

[10] Ve správním spise jsou založeny kopie provedených platebních příkazů o převodu částky 110.560 Kč dne 16. 6. 2011 a částky 437.993 Kč dne 15. 7. 2011. Podle dodatku č. 2 ke kupní smlouvě o převodu nemovitosti měla být částka 437.993 Kč zaplacená na žalobcem určený účet a částka 110.560 Kč na jiný žalobcem určený účet, v tomto případě u Komerční banky. Ustanovení o úhradě 300.000 Kč žalobci v hotovosti zůstalo nedotčeno.

[11] Na výzvu správního orgánu prvního stupně k doložení dokladu totožnosti a dokladu o převzetí finančních prostředků za prodej domu žalobce písemně sdělil, že zatím od advokáta obdržel částku 300.000 Kč a že to blíže vysvětlí do protokolu na vyzvání.

[12] K výzvě správního orgánu I. stupně advokát sepisující kupní smlouvu sdělil, že z důvodu povinné mlčenlivosti nemůže požadované informace poskytnout.

[13] Svědek JUDr. P. D. doložil a vypověděl, že z účtu advokáta sepisujícího kupní smlouvu obdržel částku 110.560 Kč jako náhradu nákladů řízení, kterou měl žalobce svědku uhradit na základě rozsudku Okresního soudu v Přerově, čj. 13 C 30/2008–277, ve sporu o určení práva společné štítové zdi.

[14] Svědek V. P. ve správním řízení vypověděl, že částku 2.000.000 Kč na zakoupení bytu si od něj zapůjčila zesnulá matka žalobce. Svědek V. P. potvrdil, že od žalobce obdržel částku 437.993 Kč a doložil to převodním platebním příkazem a dále potvrdil, že od žalobce obdržel částku 300.000 Kč osobně do svých rukou, to může dosvědčit JUDr. V. Š. (advokát sepisující kupní smlouvu).

[15] Svědek D. T., zprostředkovatel prodeje nemovitostí, ve své výpovědi uvedl, že koupil od žalobce rodinný dům za 1.000.000 Kč, přičemž provize za zprostředkování činila 80.000 Kč a zbývajcí suma 920.000 Kč zůstala v depozitáři advokáta sepisujícího kupní smlouvu. Z posledně uvedené částky došlo k uhrazení zástav, které měl žalobce (finanční úřad a dále svědek již neví). Svědek dále uvedl, že z částky 920.000 Kč byla žalobci vyplacena záloha, neví přesně, 200.000 Kč nebo 300.000 Kč, kterou si nechal od advokáta zaslat na nějaký účet. K prodeji nebyl vyhotovován znalecký posudek.

[16] Dne 1. 9. 2011 požádal žalobce o mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje – na nutné ubytování na dobu neurčitou od září 2011 za cenu 3.000 Kč měsíčně.

[17] Dne 10. 10. 2011 a správní orgán I. stupně rozhodl žalobci nepřiznat dávku mimořádná okamžitá pomoc na úhradu nezbytného jednorázového výdaje s odkazem na řízení ve věci příspěvku na živobytí a dále s odkazem na § 2 odst. 5 a § 36 odst. 1 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Pro přiznání mimořádné okamžité pomoci na úhradu nezbytného jednorázového výdaje podle odůvodnění tohoto rozhodnutí žalobce musel být uznán osobou v hmotné nouzi. Vzhledem k tomu, že dne 10. 10. 2011 bylo rozhodnuto o odejmutí dávky hmotné nouze – příspěvku na živobytí s účinností od 1. 7. 2011, neboť žalobce nelze

nadále považovat za osobu v hmotné nouzi podle § 3 citovaného zákona, nebylo možné žalobci přiznat mimořádnou okamžitou pomoc na úhradu odůvodněných nákladů na domácnost na měsíc srpen 2011.

[18] Dne 10. 10. 2011 bylo vydáno správním orgánem I. stupně rozhodnutí o odnětí dávky příspěvek na živobytí od 1. 7. 2011. Podle odůvodnění tohoto rozhodnutí žalobce v dědickém řízení získal rodinný dům po své matce, ten odprodal, o čemž byla doložena 1. 6. 2011 kupní smlouva uzavřená mezi žalobcem a panem D. T., ve které bylo přesně zaneseno, kdy a jakým způsobem bude provedeno finanční vyrovnání. Součástí kupní smlouvy i smlouva o úschově kupní ceny ve výši 920.000 Kč na depozitní účet advokáta. Podle písemného sdělení žalobce ze dne 27. 6. 2011 žalobce potvrdil vyplacení částky 300.000 Kč z účtu advokáta. Dále bylo zjištěno, že na účet JUDr. D. byla vyplacena částka 110.560 Kč a dále byla vyplacena částka 437.993 Kč na neoznačený účet. Dalším podkladem rozhodnutím bylo uznání dluhu 2.000.000 Kč vůči panu V. P. žalobcem dne 12. 1. 2009. Správní orgán zahájil řízení z moci úřední z důvodu změny celkových sociálních a majetkových poměrů. V rámci vyjádření k podkladům žalobce nerozporoval svědecké výpovědi a dále uvedl, že veškeré finanční prostředky získané po zesnulé matce byly použity k umoření výlučně dluhů, půjček a závazků matky. Advokát sepisující kupní smlouvu na převod nemovitostí z důvodu povinnosti mlčenlivost odmítl podat sdělení na vznesené dotazy. Dne 17. 12. 2011 žalobce doložil usnesení o projednaném dědictví po své matce, které nabylo právní moci 9. 12. 2010. Z něj je zřejmé, že jako jediný pozůstalý nabyl veškerý majetek po své matce do svého vlastnictví. Notářkou byla vyčíslena cena dědictví ve výši 491.910 Kč. V rámci vyčíslení dědictví notářka vycházela z žalobcových informací, že majetek zamřelé tvořil rodinný dům, vkladní knížka apod., žalobce potvrdil odpovědnost za dluhy dědictví, které byly vyčísleny ve výši 9.535 Kč. Z žalobcem doloženého listinného důkazu o uznání dluhu z 12. 1. 2009 je zřejmé, že jako dlužník co do důvodu a výše uznal dluh v celkové výši 2.000.000 Kč a zavázal se tento dluh splatit nejpozději do 30. 11. 2010. Žalobce prohlásil, že panu V. P. tuto částku dluží z titulu nevrácení půjčky poskytnuté žalobci dne 9. 5. 2005 na základě smlouvy o půjčce na koupi bytu. Z provedeného dokazování správní orgán I. stupně zjistil uzavření kupní smlouvy na nemovitosti za cenu 1.000.000 Kč. Z toho provize za zprostředkování prodeje činila 80.000 Kč, z prodeje rodinného domu získal žalobce 920.000 Kč. Tato částka byla složena na depozitní účet advokáta. Na základě dodatku kupí smlouvy č. 1 a č. 2 došlo ke změně způsobu výplaty kupní ceny. Na základě žádosti žalobce byla částka 437.993 Kč vyplacena na účet V. P., který toto ve své svědecké výpovědi potvrdil. Z provedeného součtu plyne, že z kupní ceny zbývá částka 27.600 Kč, ke které nebyly doloženy žádné doklady o jejím využití. Správní orgán dospěl k závěru, že se jedná o odměnu advokáta sepisujícího smlouvu o převodu nemovitosti za poskytnuté služby. Ze svědecké výpovědi V. P. vyplynulo, že částku 300.000 Kč, kterou žalobce osobně převzal od advokáta, žalobce V. P. vyplatil. Žalobce správnímu orgánu uvedl, že veškeré prostředky z dědictví využil výhradně k úhradě dluhů po své matce. Z dědického řízení vyplynulo, že matka žalobce po své smrti zanechala dluhy v celkové výši 9.535 Kč. Tyto dluhy se žalobce zavázal přijmutím dědictví převzít na svou osobu a uhradit. V usnesení o dědictví není zanesen žádný jiný dluh, tudíž není povinností žalobce mimo již zmíněné pohledávky platit jiné dluhy.

Správní orgán I. stupně uvedl, že pokud připustíme, že matka žalobce byla dlužníkem vůči panu P., měl pan P. tento svůj nárok uplatňovat v dědictví. Panu P. měl žalobce vyplatit celkovou částku 737.993 Kč na úhradu dluhů, který vznikl matce žalobce ve výši 2.000.000 Kč. Svědeckou výpověď pana P. správní orgán nepovažoval za relevantní. Protože byl jako svědek informován o svých povinnostech a v dostatečném předstihu informován o nutnosti doložit smlouvu o půjčce na koupi bytu ze dne 9. 5. 2005, takto neučinil a smlouvu nedoložil. Z dokladu o uznání dluhu sepsaného 12. 1. 2009 se žalobce zavázal uhradit dluh panu P.. Z dokladu je zcela zřejmé, že finanční prostředky byly zapůjčeny žalobci, a nikoliv jeho matce. Získané finanční prostředky nebyly využity na bydlení pro žalobce, například na zakoupení bytu a podobně. Prioritou osoby v hmotné nouzi je zabezpečení výživy, ostatních základních osobních potřeb a odůvodněných nákladů na bydlení. Podle § 3 odst. 4 zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, může orgán pomoci v hmotné nouzi v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a toto zajištění lze na ní spravedlivě žádat. Za majetkové poměry lze považovat i finanční prostředky z prodeje rodinného domu. Na základě uvedeného ustanovení správní orgán již žalobce nepovažoval za osobu v hmotné nouzi, jelikož získal dostatek finančních prostředků na zabezpečení všech nezbytných potřeb.

[19] Podle odůvodnění napadeného rozhodnutí bylo i žalovanému z jeho úřední činnosti (správního řízení ve věci příspěvku na živobytí – odejmutí od července 2011) známo, že žalobce získal dědictvím po své matce majetek. Žalovaný zrekapituloval skutkový stav zjištěný z usnesení soudu o dědictví a z kupní smlouvy, včetně jejích dodatků, a dále ze svědeckých výpovědí a uznání dluhu. Žalovaný uvedl, že ze spisové dokumentace má za prokázané, že žalobce disponoval od měsíce června 2011, resp. července 2011, finanční částkou minimálně 737.993 Kč; z toho částku 300.000 Kč obdržel v hotovosti dne 17. 6. 2011 a částka 437.993 Kč byla na pokyn žalobce poukázána panu P. dne 15. 7. 2011. Tato finanční částka byla dostačující k tomu, aby i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručila zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb žalobce a toto zajištění bylo možné po žalobci spravedlivě žádat. Žalovaný se ztotožnil se závěrem prvoinstančního správního orgánu. Pomoc v hmotné nouzi, prostředky ze státního rozpočtu, jsou určeny k zajištění odůvodněných potřeb osob v nezbytném rozsahu, a to v situaci, kdy na zabezpečení těchto výdajů nepostačují příjmy osoby a osoba nemá možnost řešit situaci vlastními silami, využitím svého majetku či za pomoci rodiny. Dávky pomoci v hmotné nouzi nejsou určeny na úhradu dluhů, proto se k pohledávkám nepřihlíží, současně však odvolací správní orgán dospěl k závěru, že za čistou hodnotu majetku, který žalobce nabyt v souvislosti s dědictvím po své matce, zejména pak prodejem rodinného domu, lze považovat až finanční prostředky po odečtení dluhů matky, které jmenovaný nabyt společně s tímto dědictvím. A to jak dluhů, které jsou uvedeny v usnesení o dědictví, tak dle žalovaného i částek, které byl žalobce povinen uhradit jakožto nástupce své matky v soudním řízení, které nebylo v době vypořádání dědictví ukončeno (částky uhrazené JUDr. D. – celkem 110.560 Kč). Částku, kterou žalobce uhradil V. P. (celkem 737.993 Kč), považuje

orgán pomoci v hmotné nouzi za finanční prostředky, které patřily žalobci, mohl s nimi svobodně disponovat, a to s tím, že je mohl a měl přednostně využít k zabezpečení svých základních potřeb. Dluh 2.000.000 Kč, na jehož úhradu byla výše uvedená částka použita, na sebe převzal v roce 2009 žalobce, byl tedy jeho dluhem, nikoliv již dluhem matky. Žalovaný byl názoru, že není smyslem pomoci v hmotné nouzi, resp. nelze připustit, že z veřejných prostředků (prostředků státního rozpočtu) budou zajišťovány potřeby osoby, která získá prodejem nemovitostí finance, z nichž uhradí pohledávku. Zejména pak v situaci, kdy pohledávka občana vznikla, resp. ji na sebe převzal v době, kdy neměl prostředky pro její uhrazení (a to ani v časovém horizontu, který je v dokumentu o uznání dluhu uveden), přičemž nemohl předpokládat, že získá prostředky k úhradě dluhu. Žalobce jako osoba v hmotné nouzi měl získané finanční prostředky (737.993 Kč) v první řadě využít na saturaci svých potřeb – živobytí, základních osobních potřeb, potřeb spojených s bydlením. Žalovaný odkázal na § 2 odst. 5 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi a s ohledem na uvedené dospěl k závěru, že žalobce nelze pro účely mimořádné okamžité pomoci na úhradu předmětného jednorázového výdaje považovat za osobu v hmotné nouzi, neboť jeho majetkové poměry byly od měsíce července 2011 v takové, že měl dostatečné prostředky k úhradě tohoto výdaje. K námitkám žalobce žalovaný uvedl, že neshledal nezákonnost napadeného rozhodnutí a ve vztahu k němu k porušení žalobcem uváděných ani jiných ustanovení správního řádu ani zákona o pomoci v hmotné nouzi, resp. zásad logiky práva, teleologického výkladu právních předpisů a podobně ani nesprávnost odvoláním napadeného rozhodnutí a je přesvědčen, že nebyla dotčena práva žalobce ani třetích osob (svědků). Žalovaný nezjistil, že by napadené rozhodnutí bylo vydáno věcně nepříslušným správním orgánem, neshledal pochybení uvedeného orgánu pomoci v hmotné nouzi, na základě kterého by bylo možno aplikovat ust. § 77 odst. 1 a 3 a § 78 s. ř. Žalovaný dodal, že vyjádření se k případné nicotnosti, resp. k jejímu vyslovení z důvodu definovaných v § 77 odst. 2 s. ř., je kompetentní soud. K žalobcem namítanému porušení § 64 s. ř., kterému žalovaný přisvědčuje, lze uvést, že toto nemělo vliv na věcnou správnost ani zákonnost napadeného rozhodnutí a bylo řešeno v samostatném odvolacím řízení uvedeném výše. V této souvislosti žalobce zmiňuje i porušení § 71 s. ř. – nedodržení lhůt pro vydání rozhodnutí ve věci. K tomu žalovaný uvedl, že usnesení o přerušení řízení sice bylo odvolacím správním orgánem zrušeno a řízení o přerušení zastaveno, tato skutečnost ale neměla vliv na věcnou správnost zákonnost napadeného rozhodnutí. Žalovaný dále uvedl, že žalobcem doloženou smlouvu o půjčce 50.000 Kč ze dne 18. 7. 2011 vzal na vědomí, nejedná se však o skutečnou rozhodnou pro posouzení nároku na příspěvek na živobytí, a proto k ní nepřihlédl. Žalovaný přisvědčil námitce žalobce stran posuzování důvěryhodnosti svědecké výpovědi V. P., které orgánu pomoci v hmotné nouzi nepřísluší, tato skutečnost však nemá vliv na rozhodnutí ve věci samé, neboť s ohledem na výše uvedené nepovažuje žalovaný skutečnosti svědeckou výpověď zjištěné za skutečnosti rozhodné pro posouzení dané věci.

[20] Krajský soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.

[21] Podle § 36 odst. 1 písm. b) zákona o pomoci v hmotné nouzi *nárok na mimořádnou okamžitou pomoc má osoba uvedená v § 2 odst. 4 a 5, pokud je považována za osobu v hmotné nouzi.*

[22] Podle § 2 odst. 5 písm. a) zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném ke dni vydání napadeného rozhodnutí, *za osobu v hmotné nouzi může orgán pomoci v hmotné nouzi považovat též osobu, která nemá vzhledem k příjmům a celkovým sociálním a majetkovým poměrům dostatečné prostředky k úhradě nezbytného jednorázového výdaje, spojeného zejména se zaplacením správního poplatku při prokázané ztrátě osobních dokladů, při vydání duplikátu rodného listu nebo dokladů potřebných k přijetí do zaměstnání, s úhradou jízdného v případě ztráty peněžních prostředků, a v případě nezbytné potřeby s úhradou noclehu.*

[23] Podle § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi *pro účely tohoto zákona se celkovými sociálními poměry rozumí podíl rodiny na trvání stavu hmotné nouze, do kterého se osoba dostala. Při posuzování celkových sociálních poměrů příslušný orgán pomoci v hmotné nouzi posuzuje také využívání jiného než vlastního majetku, které umožňují zpravidla osoby blízké.*

[24] Podle § 15 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi *pro účely tohoto zákona se celkovými majetkovými poměry rozumí hodnota movitého a nemovitého majetku vycházející z jeho zjištěné ceny, kterého lze využít ihned, popřípadě po určité době, pro zvýšení příjmu, a to jak krátkodobě k překlenutí přechodného stavu hmotné nouze, tak dlouhodobě, pokud nelze využít jiné možnosti. Z movitého a nemovitého majetku, uvedeného ve větě první, je vyloučen majetek, jehož prodej nebo jeho jiné využití nelze po osobě vyžadovat. Pokud jde podle poměrů osoby o běžný nemovitý nebo movitý majetek, jehož hodnota je zjevně nízká nebo naopak tak vysoká, že nelze mít pochyby o tom, že majetkové poměry nebrání přiznání dávky nebo naopak jsou na překážku přiznání dávky, nemusí být jeho cena podle zvláštního právního předpisu zjišťována.*

[25] Rozsudek zdejšího soudu ze dne 27. 11. 2013, čj. 73 Ad 3/2012 – 79, byl zrušen rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 8. 2014, čj. 6 Ads 95/2013 – 34. Ve skutkově totožné věci s obsahově shodnými žalobními námitkami sp. zn. 73 Ad 1/2012 Nejvyšší správní soud vyslovil tento právní názor:

[26] *V nyní posuzované věci byl stěžovateli odňat příspěvek na živobytí, jenž je podle § 4 odst. 1 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi dávkou v systému pomoci v hmotné nouzi a představuje provedení v čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) zaručeného práva každého, kdo je v hmotné nouzi, na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.*

[27] Podle § 2 odst. 2 písm. a) zákona o pomoci v hmotné nouzi *se osoba nachází v hmotné nouzi, není-li dále stanoveno jinak, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24), přičemž si nemůže tento příjem zvýšit vzhledem*

ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním a zabezpečení jejich základních životních podmínek je tak vážně ohroženo.

[28] Správní orgány i krajský soud vyložily a aplikovaly ve svých rozhodnutích § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi ve znění účinném k datu vydání napadených správních rozhodnutí, jenž zní: Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb a toto zajištění lze na ní spravedlivě žádat. Smyslem tohoto ustanovení je vyloučit z okruhu osob naplňujících podmínku hmotné nouze takové osoby, jejichž příjmy sice nedosahují částky živobytí, avšak žijí v takových sociálních a majetkových poměrech, že je nelogické a nespravedlivé poskytovat jim podporu ze státních prostředků. Takové osoby totiž ve skutečnosti nejsou v hmotné nouzi a nepotřebují od státu pomoc nezbytnou pro zajištění jejich základních životních podmínek.

[29] Celkovými majetkovými poměry se rozumí hodnota movitého a nemovitého majetku vycházející z jeho zjištěné ceny, kterého lze využít ihned, popřípadě po určité době, pro zvýšení příjmu, a to jak krátkodobě k překlenutí přechodného stavu hmotné nouze, tak dlouhodobě, pokud nelze využít jiné možnosti. Z movitého a nemovitého majetku, uvedeného ve větě první, je vyloučen majetek, jehož prodej nebo jeho jiné využití nelze po osobě vyžadovat (§ 15 odst. 2 zákona o pomoci v hmotné nouzi).

[30] Jedním ze základních zákonných předpokladů pro uznání za osobu v hmotné nouzi je skutečnost, že si posuzovaná osoba, popřípadě osoby s ní společně posuzované, nemohou zvýšit příjem vlastním přičiněním. Zvýšením příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu vlastní prací, řádným uplatněním nároků a pohledávek nebo prodejem či jiným využitím majetku a vyžaduje se za podmínek stanovených v § 11 až 14 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Osoba, která prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním, se přitom podle § 3 odst. 1 písm. c) zákona o pomoci v hmotné nouzi nepovažuje za osobu v hmotné nouzi.

[31] Správní orgány založily svá rozhodnutí na předpokladu (skutkovém zjištění), že stěžovatel disponoval po prodeji domu od června, resp. července 2011 částkou 737.993 Kč. To pokládaly za dostačující pro určení, že stěžovatel podle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi nebyl osobou v hmotné nouzi. Prvostupňový ani druhostupňový správní orgán nezpochybňovaly existenci dluhu stěžovatele vůči V. P., rozcházel se pouze v tom, zda vždy šlo o dluh stěžovatele (což z obsahu listiny zachycující uznání dluhu dovodil správní orgán prvního stupně) nebo zda byl původně matky stěžovatele a ten jej poté převzal (jak uvedl ve shodě s tvrzením stěžovatele žalovaný a bez jakýchkoli podkladů dodal, že tak stěžovatel učinil v době, kdy neměl prostředky na jeho uhrazení a ani nemohl předpokládat, že je získá). Žalovaný si přitom vystačil s tvrzením stěžovatele a listinou potvrzující

uznání dluhu. O skutečnostech, jež byly zjištěny z výpovědi V. P., se vyjádřil na straně 6 napadeného rozhodnutí tak, že je nepovažuje za rozhodné pro posouzení věci, takže je zřejmě nezohlednil (existence dluhu 2.000.000 Kč, jenž byl původně matky stěžovatele, obdržení částky celkem 737.993 Kč, zčásti převodem a zčásti v hotovosti, od stěžovatele na jeho úhradu). Oba správní orgány rovněž měly za zjištěné, že stěžovatel uhradil do rukou V. P. část dluhu z obdržené kupní ceny domu. Z toho pak dovodily, že stěžovatel není osobou v hmotné nouzi, protože získal dostatek prostředků na zabezpečení nezbytných potřeb, tzn. jeho „sociální a majetkové poměry jsou dostačující“. Opřely se při tom o § 3 odst. 4 zákona o hmotné nouzi, jak byl citován výše.

[32] K závazku stěžovatele vůči V. P. správní orgán druhého stupně pouze shrnul, že tento dluh podle tvrzení stěžovatele a sdělení V. P. (ač na jiném místě deklaroval jeho irelevanci) vznikl stěžovatelově matce, přičemž smlouva o půjčce ze dne 9. 5. 2005 nebyla doložena a tato pohledávka nefiguruje ani v usnesení o dědictví po matce stěžovatele. Krajský soud přejal závěry správních orgánů, že se dluh již před prodejem nemovitosti vázal na osobu stěžovatele a nikoliv jeho matky. S úvahou hodnotící jednání stěžovatele, jímž veškeré obdržené prostředky použil na úhradu dluhů, jako chybné, mající za následek odnětí předmětné dávky, však Nejvyšší správní soud nemůže souhlasit. Je totiž naprosto neudržitelný závěr, že uspokojení vlastních základních potřeb má přednost před úhradou splatného dluhu penězi pocházejícími z prodeje zděděného majetku, nejde-li o dluh zajištěný (vůči finančnímu úřadu) či přímo zděděný nebo bezprostředně spojený s osobou zůstavitele (náklady prohraného vleklého soudního sporu vedeného matkou stěžovatele a ukončeného krátce po její smrti).

[33] Při vážení důvodnosti kasační stížnosti je namístě zmínit závěry již dříve vyslovené v rozsudku Nejvyššího správního soudu (ze dne 31. 5. 2006, č. j. 6 Ads 43/2005 – 51, jenž se sice týká již zrušeného zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, avšak velmi podrobně se zabývá ústavními aspekty odnětí dávky v hmotné nouzi), jež lze plně vztáhnout na nyní posuzovanou věc. Dle závěrů citovaného judikátu nelze při posuzování podmínek pro odejmutí dávky pomoci v hmotné nouzi „(...) odhlédnout od ústavní direktivy, která zní: stát je povinen zajistit takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek v situaci, kdy je kdokoliv v hmotné nouzi. Pokud takovou pomoc stát zajistit odepře, pak jde o situaci, kterou z hlediska osoby nacházející se v této situaci nutno posuzovat doslova jako 'ultima ratio'; jestliže je tento výraz v diplomatické řeči užíván k vyjádření faktu přerušení diplomatických styků, zde dává stát najevo, že s takovou osobou 'přerušuje' přátelský a napomáhající kontakt, neboť se dopustila takových zákonem definovaných jednání či opomenutí, že si prostě pomoc nezaslouží. Pokud pak zákon takový stav 'ultima ratio' připouští, musí se tak dít za podmínek, jež jsou definovány naprosto jasně a přehledně, logicky právně bezchybně a ve všech souvztažnostech právního řádu (...)“.

[34] S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že správní orgány, potažmo krajský soud těmito požadavkům nedostály, neboť provedly ryze formální interpretaci zákona, přičemž rezignovaly zejména na pečlivé zvážení individuálních okolností

daného případu, které jsou pro nyní posuzovanou věc rozhodující. Výklad na věc dopadajících ustanovení nesplňuje základní kritéria přiblížení se smyslu a účelu právní úpravy, byť i při zachování nezbytné ostražitosti vůči pokusům o zneužití systému sociálních dávek. Dle judikatury Nejvyššího správního soudu lze za odůvodněný případ ve smyslu § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi považovat např. situaci, kdy žadatel o dávku v hmotné nouzi sdělí správním orgánům neúplné a zkreslené údaje, čímž zamlčí svůj vlastnický vztah ke stavebnímu pozemku (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 3. 2013, č. j. 4 Ads 127/2012 – 34). Zde však správní orgány aplikovaly zmíněné ustanovení na situaci, kdy pokládaly za zjištěné, že stěžovatel místo toho, aby si ponechal výtěžek z prodeje zděděného majetku na saturaci svých potřeb, použil jej celý kromě dluhů spojených s osobou zůstavitelky i na úhradu svého vlastního dluhu vůči soukromé osobě.

[35] V nyní posuzovaném případě si nelze nepovšimnout, že jednání stěžovatele, který z výtěžku z prodeje zděděného majetku, jak tvrdil, hradil dluh, není jednáním, s nímž by právní řád obecně spojoval negativní následky nebo vznik odpovědnostních vztahů; naopak jednal obecně dovoleným a právem preferovaným způsobem a jeho jednání je co do svého základu, zvolených právních prostředků i cíle či účelu, souladné s pravidly obecné morálky. Právní řád je totiž třeba vnímat a vykládat v celé jeho hmotě a šíři a vnímat v kontextu reálného života a pestrosti kombinací právních vztahů v něm vznikajících provázanost a širší souvislosti mezi jeho instituty. Zdejší soud považuje za nesprávný právní názor zastávaný správními orgány (a aprobovaný krajským soudem), na základě něhož stěžovateli výhradně kvůli řádnému plnění jeho soukromoprávních povinností odňaly příspěvek na živobytí, tj. ústavně zaručenou pomoc pro zajištění jeho základních životních podmínek. Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že za shora popsanych okolností nebylo možné po stěžovateli spravedlivě žádat, aby rezignoval na řádné splnění své soukromoprávní povinnosti a upřednostnil na úkor věřitele úhradu svých vlastních potřeb. Pouhé konstatování, že prioritou osoby v hmotné nouzi je zajištění její základní výživy, nemůže obstát.

[36] Hmotná nouze je sociální událost, konstruovaná právním řádem České republiky toliko pro určení podmínek pro naplnění čl. 30 odst. 2 Listiny. S ohledem na čl. 1 Listiny („Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech.“) nelze paušálně tvrdit, že by tato sociální událost měla tak zásadní přesah do soukromoprávních práv a povinností osoby, jíž se nedostává materiálního zajištění, že by ji bez dalšího pod hrozbou sankce omezila v plnění jejích dalších právních povinností vůči jiným subjektům práva. Pro zajištění rovnosti občanů v demokratickém právním státě je zajisté nepřijatelná situace, kdy k materiálním faktorům, které objektivně ztěžují plnou integraci osob v hmotné nouzi do společnosti, přistoupí ještě signál daný správními orgány, aby ostatní občané zvažovali, a pokud možno se vyhýbali, zakládání ekonomických a jiných vazeb s osobami v hmotné nouzi, neboť tyto osoby pod hrozbou odnětí základních prostředků k obživě v podstatě ani nebudou moci jakékoli své závazky plnit.

[37] Lze jistě souhlasit s tím, že koncepce sociálního zabezpečení v České republice vychází z odpovědnosti jednotlivce za svou sociální situaci; toto pojetí vyjadřuje zákonodárce v důvodové zprávě k zákonu o pomoci v hmotné nouzi (srov. odst. 2 část B - Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy) a odpovídá východisku čl. 30 odst. 2 Listiny vymezujícím právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění pouze základních životních podmínek (tuto zásadu vtělil zákonodárce jako základní zásadu do § 1 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Zákon o pomoci v hmotné nouzi tím mimo jiné sleduje zabránění zneužívání dávkového systému hmotné nouze. Tento účel zákona však v žádném případě nelze redukovat na obecné konstatování, že k soukromým závazkům se při zjišťování podmínek přiznání dávek hmotné nouze nepřihlíží a tuto zjednodušenou premisu povýšit na univerzálně a mechanicky aplikovatelný princip. Je sice pravda, že v rozsudku ze dne 25. 10. 2007, č. j. 6 Ads 75/2006 – 87, jenž se sice týkal již zrušeného zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, avšak jeho závěry jsou použitelné i za současné právní úpravy. Nejvyšší správní soud konstatoval, že „ (...) by bylo zcela v rozporu se smyslem a účelem zákona, kdyby správní orgány při posuzování sociální potřebnosti občanů (nyní podmínek hmotné nouze) přihlížely k nejrozumnějším dluhům a půjčkám“, neboť by se do stavu hmotné nouze dostal každý, kdo by špatně vyhodnotil svou ekonomickou situaci a vypůjčil by si více, než by byl schopen splácet. Na nyní posuzovanou věc však závěry výše citovaného rozsudku bezesbýtku vztáhnout nelze, neboť pro posouzení stavu hmotné nouze začal být stěžovatelův dluh vůči V. P. pro správní orgány relevantní až v okamžiku, kdy stěžovatel obdržel finanční prostředky za prodej zděděného domu. Předtím byl stěžovatel i dle názoru správních orgánů osobou v hmotné nouzi, neměl žádný příjem a existence jeho dluhu (byla-li správnímu orgánu známa) nebyla v jeho situaci žádným způsobem zohledňována. Proto nemůže být v rozporu se smyslem a účelem zákona ani situace, kdy stěžovatel použije výtěžek z prodeje zděděné majetkové hodnoty na splacení s ní úzce účelově svázaného dluhu. K existenci soukromých závazků u osob v hmotné nouzi se tak musí přihlížet pouze v souvislosti s účelem zákona a v kontextu konkrétních skutkových okolností.

[38] Právní názor promítnutý do odůvodnění napadených rozhodnutí správních orgánů trpí i dalšími logickými nedostatky. Správní orgány, potažmo krajský soud, v podstatě tvrdí, že jakmile osoba v hmotné nouzi dostane do dispozice finanční prostředky, je povinna, bez ohledu na další okolnosti, použít je pro svou vlastní potřebu. I pokud Nejvyšší správní soud odhledne od poukazů stěžovatele na morální rozměr převzetí dluhu stárnoucí a nemocné matky, lze konstatovat, že závěry správních orgánů jsou deficitní v tom, že nezohledňují všechny okolnosti, za nichž stěžovatel dle jím předestřené verze, již správní orgány ani soud nezpochybňovaly, nabyt dům, z jehož prodeje získal finanční prostředky. Za předpokladu, že si matka stěžovatele na koupi domu skutečně půjčila, stal by se tento dluh (pokud by jej stěžovatel od své matky nepřevzal) součástí dědictví a dům by tak s největší pravděpodobností (odmítl-li by dědictví jako předlužené) nepřešel do vlastnictví stěžovatele. V případě, že by stěžovatel toto dědictví přijal, převzal by tím současně i dluh své matky vůči V. P. a jeho majetkové poměry by zůstaly oproti dané situaci nezměněné. Navíc lze souhlasit se stěžovatelem, že pokud by svůj dům sám neprodal, stala by se tato nemovitost předmětem

exekuce. Stěžovatel tedy byl „sankcionován“ pouze za to, že se po skončení dědického řízení majetková hodnota, která by v každém případě připadla jeho věřiteli, ocitla ve formě disponibilních finančních prostředků v jeho držení. Popsaný, kasační stížností vytýkaný přístup správních orgánů by tedy preferoval situaci, při níž by poživatel dávek v hmotné nouzi měl pasivně vyčkávat na provedení exekuce na svůj majetek. Jistě není účelem racionálního právního řádu upřednostňovat jednání občanů, které oproti jinému možnému a dovolenému jednání sledujícímu stejný účel zatěžuje neodůvodnitelnými náklady jiné subjekty práva, v daném případě věřitele náklady exekučního řízení.

[39] Jednoznačně je třeba odmítnout koncepci, podle níž by osoba v hmotné nouzi v podstatě mohla zadržet jakékoli hmotné prostředky, které se v důsledku civilních právních vztahů ocitnou v jejím držení, s poukazem na to, že je její prioritou zajistit si svou výživu a nikoli plnit své závazky, tj. např. odevzdat půjčenou věc apod. Taková situace se přičí účelu a smyslu celého sociálního zákonodárství, jehož účelem je vytvořit organizovaný a racionalizovaný veřejný systém pomoci v hmotné nouzi, mající za cíl zajišťovat výživu a základní životní podmínky osob, jež se ocitly v krizové situaci, zákonem pojmenované jako hmotná nouze. Nelze připustit, aby tento úkol stát delegoval na osoby v hmotné nouzi s tím, že je třeba zajistit si tyto životní potřeby svépomocí („exekucí“), zpravidla na úkor jiných soukromých osob.

[40] Z výše popsaných důvodů uznal Nejvyšší správní soud kasační námitku tvrdící, že krajský soud posoudil nesprávně právní otázku ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., za opodstatněnou. Jelikož na stejných úvahách jsou založena rozhodnutí správních orgánů obou stupňů, je potřeba odstranit jako nezákonné i je. Skutková zjištění, na nichž stavěly správní orgány, jež převzal i krajský soud, navíc neodůvodňovaly aplikaci § 3 odst. 4 s. ř. s. Skutkový závěr, že stěžovatelovy majetkové poměry se změnily pouze tak, že nejprve získal 737 993 Kč a zaplatil jimi dluh, čímž o ně přišel (to vše během června a července 2011), a priori vylučuje závěr, že v době vydání napadeného rozhodnutí (10. 10. 2011, respektive 30. 11. 2011) nebyl osobou v hmotné nouzi, neboť jeho majetkové poměry neodůvodňovaly poskytnutí státní podpory ve formě příspěvku na živobytí.

[41] Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku vyslovil v kontextu nastíněných skutkových okolností právní názor, že úhrada splatného dluhu z dědictví není skutečností, která by odůvodňovala odnětí dávky v hmotné nouzi (příspěvku na živobytí). Jeho zohlednění v novém správním rozhodnutí ovšem předpokládá, že správní orgán v dalším řízení postaví najisto, že dluh stěžovateli skutečně vznikl a v době, kdy na jeho úhradu byla vynaložena předmětná částka, ještě existoval a v jaké výši (relevantní by byla dlužná částka stejná či vyšší než uhrazená). Význam může mít také to, zda šlo o dluh stěžovatele či zda jej převzal po své matce (kdy a jakým právním úkonem se tak stalo, viz § 531 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník), a jaké byly tehdy jeho majetkové poměry, zda byl objektivně při převzetí dluhu osobou v hmotné nouzi. Pokud skutečně došlo k převzetí dluhu, musí být jasné, kdy se to stalo a jak, kolik z dlužné částky již předtím splatila matka stěžovatele, kolik případně sám stěžovatel a jaká byla aktuální výše v době předání hotovosti a bezhotovostního poukázání částky pocházející z prodeje domu.

Vhodnými důkazními prostředky je třeba také prokázat, zda vůbec došlo k předání hotovosti (např. účastnickou výpovědí či výpovědí svědka při důsledném trvání na sdělení požadovaných skutečností, jež jsou pro přiznání dávky rozhodné, jakož i doložení listin je prokazujících; k zajištění hladkého průběhu řízení lze užít pohrůžky pořádkovou pokutou dle § 62 správního řádu aplikovatelného na základě § 66 zákona o pomoci v hmotné nouzi, přičemž nesdělení údajů rozhodných pro nárok na dávku, její výši a výplatu na výzvu dle § 50 odst. 1 zákona o pomoci v hmotné nouzi je dokonce správním deliktem dle § 57 odst. 2 téhož zákona). Při tom je namístě využít oprávnění daná orgánům pomoci v hmotné nouzi v § 49 odst. 2 písm. b), eventuálně odst. 5 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Za tím účelem bude třeba zformulovat vhodnou výzvu žadateli o dávku a v závislosti na jejím (ne)vyhovění zvolit další procesní postup. Patří se podotknout, že hodnocení věrohodnosti důkazních prostředků či důkazů nepochybně náleží mezi oprávnění správního orgánu vedoucího řízení, a je navíc nezbytným předpokladem pro hodnocení důkazů jako jediného způsobu, jak dospět ke správnému zjištění skutkového stavu, na který pak aplikuje příslušnou právní normu. Žalovaný tedy vytkl správnímu orgánu prvního stupně „posuzování důvěryhodnosti svědecké výpovědi V. P.“ nesprávně, navíc v situaci, kdy tento v odůvodnění svého rozhodnutí pouze uvedl, že ji „nepovažuje za relevantní“, neboť svědek ač poučen o nutnosti doložit smlouvu o půjčce na koupi bytu ze dne 9. 5. 2005, tuto nepředložil (nešlo o hodnocení důvěryhodnosti, ale zřejmě o její využitelnost v řízení).

[42] Pokud by v novém řízení nebylo zjištěno (ve smyslu prokázáno), že dluh existoval a jednání stěžovatele tedy bylo možné kvalifikovat jako plnění bez právního důvodu (tzv. plnění nedluhu), bylo by situaci třeba posoudit z pohledu ustanovení § 3 odst. 1 písm. c) [a nikoli § 3 odst. 4] zákona o pomoci v hmotné nouzi, podle něhož není, nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi osoba, která prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním za podmínek uvedených v § 11 téhož zákona. Pod toto ustanovení totiž spadá svou povahou i jednání, kdy žadatel o dávku (tím, že předá peníze jiné osobě, tj. plní někomu bez právního důvodu, čili platí dluh, který neexistuje), dobrovolně a vědomě sníží svůj příjem. Argumentem a minori ad maius se pak dospívá k závěru, že je-li postiženo nezvýšení si příjmu vlastním přičiněním, musí ke stejnému následku vést i jednání, kterým někdo své příjmy úmyslně sníží či se jich vzdá. Pokud by se nepodařilo prokázat, že peníze byly věřiteli skutečně předány (např. ty v hotovosti), a tedy neopustily dispoziční sféru žadatele o dávku či se do ní opět vrátily, byl by namístě postup podle § 3 odst. 4 zákona o pomoci v hmotné nouzi. Nejvyšší správní soud připomíná, že žadatel o dávku je povinen osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku a příjemce dávky je povinen vyhovět výzvě orgánu pomoci v hmotné nouzi, aby tyto skutečnosti osvědčil, a to ve lhůtě 8 dnů ode dne doručení výzvy, neurčí-li lhůtu delší [§ 49 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) zákona o pomoci v hmotné nouzi]. Nesplní-li taková osoba svou povinnost včas, může být po předchozím upozornění výplata dávky zastavena, nebo dávka odňata, případně žádost o dávku zamítnuta (§ 49 odst. 5 téhož zákona).

[43] Byť není zdejší soud vázán tímto právním názorem přímo v souzené věci, je jím vázán v souladu s principem legitimního očekávání žalobce a vztahuje jej i na souzenou věc.

[44] V návaznosti na vyslovené Nejvyšším správním soudem zdejší soud dochází k závěru, že žalobce je nutno považovat za osobu v hmotné nouzi, pokud správní orgány neprokáží v dalším správním řízení ve smyslu bodu 32 citovaného rozsudku Nejvyššího správního soudu (v tomto rozsudku krajského soudu bod 42) jiný skutkový stav

[45] K námitce porušení § 14 správního řádu soud konstatuje, že tato není důvodná. O námitce podjatosti, kterou vznesl žalobce ve správním řízení, řádně rozhodl správní orgán I. (usnesení ze dne 19. 9. 2011, čj. HN/129395/2011) a k odvolání žalobce i správní orgán II. stupně (rozhodnutí ze dne 26. 10. 2011, čj. KUOK 118371/2011) a soud se se závěry správních orgánů v těchto rozhodnutích ztotožnil. Samotný obsah námítky svědčí spíše o nespokojenosti žalobce se způsobem vedení řízení, tudíž nešlo o námitku pouze a výslovně proti Bc. I. K., ale spíš o věcný protest, jenž byl vyvrácen argumenty v citovaných rozhodnutích o vyloučení a žalobou napadených rozhodnutích.

[46] Jinak nikdo z úředních osob nebyl vyloučen, ostatně jinou konkrétní námitku podjatosti žalobce nevznesl ve správním ani v soudním řízení správním, proto nedošlo ani k porušení § 14 správního řádu.

[47] Řízení bylo vedeno v souladu s § 15 správního řádu, jednacím jazykem byla podle § 16 správního řádu čeština. Slovensky žalobce nejednal ani v řízení nebyly předloženy cizojazyčné písemnosti. V řízení nevystala otázka hluchoněmosti žalobce či to, že by byl neslyšící. I svědci jednali v českém jazyce.

[48] V řízení nebyla žádná sporná otázka týkající se doručování a doručování proběhlo podle § 19 - § 26 správního řádu. Stejně tak nevznikly žádné pochybnosti ani sporné otázky o způsobilosti účastníků řízení, dotčených osob, ani o jejich zástupcích. I námitka porušení § 27 - § 35 správního řádu a § 7 - § 24 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, je nedůvodná.

[49] Lichá je i námitka o porušení ustanovení o úkonech účastníků a podání (§ 36 a § 37 správního řádu), ostatně ji žalobce nijak nekonkretizoval.

[50] Porušen nebyl ani § 40 správního řádu o počítání času, jmenovitě žalobce k této námitce ničeho neuvádí a soud žádné pochybení nezjistil.

[51] Pořádková pokuta nebyla žalobci uložena, nelze proto ani hovořit o porušení § 62 správního řádu. Nedošlo ani k vykázání z místa úkonu, ani k němu nebyl důvod, proto je nedůvodná námitka o porušení § 63 správního řádu.

[52] Námitka o porušení § 134 se míjí s přezkoumávaným řízením, uvedené ustanovení pojednává o řízení před kolegiálním orgánem, k čemuž v přezkoumávaném řízení vůbec nedošlo.

[53] K vysvětlení podle § 137 správního řádu nebyl žalobce ani nikdo jiný správními orgány vyzýván, námitka porušení tohoto ustanovení je lichá.

[54] Přezkoumávané řízení se netýkalo určení právního vztahu podle § 142 odst. 1 a 2 správního řádu, tato námitka se rovněž míjí s přezkoumávanou věcí a je nedůvodná.

[55] V přezkoumávaném řízení nebylo zjištěno porušení § 41 až § 53 občanského zákoníku – nebyla sporná platnost úkonu, nejednalo se o odporovatelnost právních úkonů, nebyla porušena ustanovení § 43 a násl., občanského zákoníku o smlouvách, v souzené věci nešlo o spotřebitelskou smlouvu. Nebyla porušena ani ustanovení § 488 až § 534 občanského zákoníku o závazcích, odpovědnosti za vady, společných právech a závazcích, o změně v obsahu závazků nebo osobě věřitele či dlužníka. Nedošlo ani k porušení § 167 občanského zákoníku – v řízení nebyly zjištěny zástavní právo, poddlužnický vztah, podzástavní právo ani zadržovací právo, sám žalobce je nezmiňoval, nebyly zjištěny ani z výpovědí svědků a z listin ve správním a soudním spise.

[56] Podle § 77 odst. 2 správního řádu *nicotné je dále rozhodnutí, které trpí vadami, jež je činí zjevně vnitřně rozporným nebo právně či fakticky neuskutečnitelným, anebo jinými vadami, pro něž je nelze vůbec považovat za rozhodnutí správního orgánu. Nicotnost z těchto důvodů vyslovuje soud podle soudního řádu správního.* Soud v souzené věci nezjistil v napadeném rozhodnutí rozpor, naopak jej shledal vnitřně konzistentním, argumentace na sebe logicky navazuje a rozhodnutí je přesvědčivé. V rozhodnutí nejsou ukládány žádné povinnosti ani přiznávána práva, které by byly právně či fakticky neuskutečnitelné. V rozhodnutí nejsou ani žádné jiné vady, pro které by bylo možno toto rozhodnutí považovat za nicotné. Nicotnost je natolik intenzívní vadou rozhodnutí, pro kterou správní akt za rozhodnutí vůbec nelze považovat - srov. rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 7. 2005, čj. 6 A 76/2001-96 nebo ze dne 29. 7. 2009, čj. 3 As 1/2009-171, č. 2475/2012 Sb. NSS (všechny rozsudky Nejvyššího správního soudu zde uvedené lze nalézt na www.nssoud.cz).

[57] S obecnými nezdůvodněnými námitkami se mohl vypořádat pouze v obecné rovině při nezjištění konkrétních porušení vyjmenovaných ustanovení citovaných zákonů.

[58] S ohledem na shora citovaný klíčový závěr se v dané procesní situaci ostatními námitkami žalobce soud nezabýval.

[59] Z výše uvedených důvodů krajský soud žalobou napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení v souladu s § 78 s. ř. s. odst. 4 s. ř. s.

[60] Právním názorem vysloveným shora je v dalším řízení žalovaný vázán v souladu s § 78 odst. 5 s. ř. s.

[61] Náklady řízení účastníkům přiznány nebyly, neboť žalobce žádné neuplatnil a soud ze spisu žádné nezjistil a žalovaný nemá právo na náhradu nákladů řízení (§ 60 odst. 1 a 2 s. ř. s.).

[62] Ustanovenému zástupci žalobce byla přiznána podle § 35 odst. 8 s. ř. s. odměna za zastupování, spočívající v odměně za dva úkony právní služby podle § 7, § 9 odst. 2 ve spojení s § 11 odst. 1 písm. d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů, za podání kasační stížnosti a doplnění žaloby 2 x 1.000 Kč (podle znění § 9 odst. 2 citované vyhlášky účinného od 1. 1. 2013), za účast u soudního jednání částku 250 Kč ve výši $\frac{1}{4}$ z částky 1.000 Kč, 50 Kč za promeškaný čas (tj. $\frac{1}{4}$ z 200 Kč) a 71,50 Kč (tj. $\frac{1}{4}$ z částky 286 Kč) jako jízdné (šlo o jedno ze čtyř shodných jednání, blíže srov. bod 35 citovaného zrušujícího rozsudku Nejvyššího správního soudu). Ke každému úkonu přiznal soud paušální náhradu hotových výdajů ve výši 300 Kč, tj. celkem 600 Kč. K celkové částce 2.971,50 Kč náleží podle § 35 odst. 8 s. ř. s. daň z přidané hodnoty ve výši 624 Kč. Celková odměna za zastupování činí 3.596 Kč. Odměna za převzetí věci byla vypořádána v rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 As 27/2012.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Olomouci dne 17. 2. 2015

Za správnost vyhotovení:
Markéta Chrudinová

JUDr. Martina Radkova v. r.
samosoudkyně